

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sunday and Holidays.

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXI. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under No. 1103. Postage paid at Chicago, Ill., March 1, 1918. Chicago, Ill., četrtek, 8. novembra (November 8), 1928. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 263

Nekaj poročil o zmagi wallstreetskih magnatov

Domneva se, da se je 40 milijonov volilcev udeležilo volitev. Do srede jutraj so našli 24 milijonov glasov in Hooverjeva večina je znašala do tega časa pet milijonov. Smith ima osem držav in 87 elektoralnih glasov.

Po zadnjem poročilu, ko je bilo šteto glasov v splošnem že na koncu, je Hoover dobil 38 držav in 233 elektoralnih glasov, Smith pa 12 držav in 87 elektoralnih glasov. Hooverjeva popularna večina je medtem narasla na 15 milijonov glasov. Domneva se, da je okrog 24 milijonov ljudi volilo Hooverja in 16 milijonov Smitha.

Popolni rezultat v Chicagu kaže, da je prvotna Smithova večina tukaj grdo padla. Hoover ima okrog 20,000 glasov večine v Chicagu.

Druge zadnje vesti se glasi, da je socialist Berger v Milwaukee propadel. Po končanem neoficijelnem štetju glasov je ostal na okrog tisoč glasov v manjšini.

Popoln izid predsedniških in drugih volitev še ni znan, toda toliko je že znano, da je v torko volilo toliko volilcev kot še nikdar prej v zgodovini republike in da demokratični predsedniški kandidati ni že 50 let doživel tako strahovitega poraza. To sta dva rekorda letošnjih volitev.

Doslej prijavljeni rezultat: Predsedniška tekma:

Hoover je osvojil 38 držav, ki imajo skupaj 412 elektoralnih glasov izmed 531. Za izvolitev zastopuje 266 elektoralnih glasov.

Smith je dobil sedem držav, šest (Alabama, Georgia, Arkansas, Mississippi, Louisiana in South Carolina) na jugu in eno (Rhode Island) na vzhodu, ki imajo skupaj 69 elektoralnih glasov.

Izid še ni znan v treh državah: North Carolina, Texasu in Massachusettsu. Te tri države imajo skupaj 50 elektoralnih glasov. Ako jih dobi Smith, bo imel 119 elektoralnih glasov. Toda v vseh teh državah ima Hoover majhno večino med potekom štetja glasov. Če zmaga Hoover, bo imel 462 elektoralnih glasov, kar bo več kot je imel kateri predsednik v zgodovini republike. Obenem bo to prva zmaga republikancev v Texasu in Severni Karolini, ki so letos prvi razgrlili "solidarni demokratični jug."

Do osmih v sredo jutraj so našli nekaj čez 24 milijonov glasov oddanih za predsedniške kandidate. Ob tej uri je Hooverjeva popularna večina znašala nekaj čez pet milijonov glasov.

Republikanci beležijo prvo zmago v Virginiji, najreakcijsnejši in najbolj bigotisti državi v Uniji — kjer je bilo središče upornikov za časa civilne vojne — in v Floridi na skrajnem jugu Amerike. Dalje so pometli Smitha iz vseh takozvanih omejenih držav: Oklahoma, Kentucky, Tennessee in West Virginia. Nadalje je republikanska z ojem namazana mašina na pograbila ves zapad, srednji zapad, severozapad in vzhod, razen Rhode Islanda, celo Smithovo državo New York.

Smith je dobil 410,000 glasov večine v mestu New Yorku, Hooverjeva večina pa znaša v državi okrog 100,000. Smith je osvojil več velikih mest, kot Boston, Chicago in Milwaukee, vendar je v začetku štetja glasov v torko zvečer kazalo, da bo Smith in Hoover tesno skupaj, toda Smithove zmage v teh mestih so se kmalu stajale, ko so začeli prihajati glasovi z dežele.

Hooverjeva večina v Illinoisu znaša 400,000, v Pennsylvaniji

Čikaški delavci podpirajo pleteninarje

Dokaz delavske solidarnosti ojačil pleteninarske stavarke.

Chicago, Ill. — Strokovno organizirani delavci niso pozabili pleteninarjev, ki se junaško bojujejo proti diktaturi Allen A. kompanije v Kenosha. Kampanja za podporo teh delavcev v Chicagu je šele pričela med strokovno organiziranimi delavci. Prvi teden te kampanje je prinesel 998 dolarjev in petnajst centov. Po sto dolarjev sta darovali lokalni uniji plekarjev šte. 180 in 637; lokalni uniji tesarskih delavcev številka 1 \$75, šte. 1693 \$23.15, šte. 1794 \$25; lokalna unija strojnikov šte. 199 \$25; lokalna unija knjigovodskih delavcev šte. 8 \$50 in lokalna unija strojevodij šte. 569 pa \$500.

Ta izkaz delavske solidarnosti bo zopet ojačil pleteninarske stavarke, od katerih jih je zvezni sodnik Geiger nekaj poslal v zapor, ker niso hoteli plačati denarne globe, na katero jih je obsojil sodnik zaradi žaljenja sodišča, češ, da so prelomili sodnijsko prepoved.

Sodnikova obsodba ni napravila najmanjšega vtisa na pleteninarske stavarke, ampak jih je še toliko bolj uverila, da zmaga, ako ostanejo solidarni.

Dobrotvornost se izplača za podjetnike

Tako izjavlja predsednik lokalne trgovske zbornice.

East Moline, Ill. — Wm. Butterworth, predsednik tukajšnje trgovske zbornice, izjavlja, da se dobrotvornost izplača. Ker se nič na svetu ne zgodi brez vzroka, tako postojajo tudi vzroki, da se izplača dobrotvornost. Dobrotvornost povzroča po izjavi predsednika trgovske zbornice, da so delavci stalni in se ne menjajo velikokrat. Drugič ima dobrotvornost privlačno alio, da delavci prihajajo v mesto in se nastanijo v njem.

Od tega imajo podjetniki seveda dobiček. Ako so delavci stalni, mu ni treba najemati novih delavcev, ampak stari ostanejo na delu, dokler niso izčrpane njih delavne moči. Ako dobrotvornost privlači delavce v mesto, da se nastanijo v mestu, je rezervna delavska armada vedno velika in podjetniki lahko pritisikajo na meze. V kolikor dobrotvornost koristi podjetnikom, v toliko škodi delavcem.

Za delavce se najbolj izplača organizacija. Tam jim priporočajo delavci v času in pošteno mezo, da lahko izhajajo z njimi brez vsake dobrotvornosti. Dobrotvornost je pogibelj za delavce.

Rekord pijačevanja ob volilni zmagi.

Toronto, Ont., 7. nov. — Ameriški volilci so večerjavo zavrgli, ki je gmel proti prohibiciji, toda njegov poraz in zmago Hooverja so proslavili in zavržene pijače, da morajo obleteti vsi prejšnji rekordi. To naj bi vedlo kanadski trgovci, ki bi hoteli preprečiti zganje v Združenih državah. Vsi tihotapki čolni, ki prevažajo pijačo čez jezera v Detroit, Ohio in New York, so bili na delu vse noči zadnjega tedna. Tihotapka organizacija je tako preprečila, da sta le dve pošiljavi prišli v roke ameriškim prohibicijskim stražam; vse drugo je srečno prišlo v roke ameriških pivcev. Kanadski trgovci s pijačo so naravno zadovoljni.

Velik požar.

Chicago. — V torko je nastal ogenj v poslojpu na 1045 Berwyn ave., ki je napravil škodo za \$50,000. Policija je nitišla, da je bil ogenj podtaknjen.

PROSPERITE- TA JEKLARSKIN KRALJEV

Dobiček je letos v tretjem četrtletju veliko višji kot lani.

Chicago, Ill. — Velike jeklar-ske kompanije se veselo dobičkar-Lastniki teh korporacij imajo še take svrhane finančne listnice, sedaj se bodo pa še bolj obdebelile, ko se na nje razdeli dobiček za tretje četrtletje letošnjega leta. Ta sra se bodo lahko zahvalili letos, ko bodo čitali zahvalno poslanico Coolidgea.

"Wall Street Journal" poroča, da je deset jeklar-skih družb imelo v tretjem četrtletju \$48,411,782 dobička, medtem ko je čisti dobiček v letu 1927 ravno za ta čas znašal le \$2,345,097. Ta velika vsota predstavlja čisti dobiček za delničarje po odbitku vseh davkov, obresti in drugih stroškov. Dobiček je za več kot petdeset odstotkov višji od lanskega.

Vseh devet mesecev, ki so končali s dnem 30. septembra t. l. je znašal dobiček teh jeklar-skih družb \$126,237,387, medtem ko je lani dobiček znašal za ta čas le \$118,424,708. Koncem leta 1927 so se profiti sniževali, medtem ko se letos pričakuje, da bo mesec december izredno dobičkonosni. Zanesljivo se upa, da bo letos letošnji dobiček vsake korporacije letos veliko višji kot lani.

Največji dobiček za teh devet jeklar-skih korporacij ima seveda United States Steel korporacija. Njen dobiček znaša \$77,086,888, medtem ko je lani dobiček za teh devet mesecev znašal le \$74,050,628.

Naslednja tablica nam pokazuje kakšen dobiček je imelo devet ostalih jeklar-skih korporacij letos in lani za prvih devet mesecev v letu:

Ime korporacije	Leto 1927	Leto 1928
Bethlehem Steel	\$13,454,711	\$12,186,674
Central Alloy Steel	\$4,547,554	\$4,500,265
Great Lakes Steel	\$2,521,000	\$2,400,000
Inland Steel	\$2,500,000	\$2,400,000
Jones & Laughlin	\$2,441,010	\$1,440,450
Open Hearth Steel	\$1,375,750	\$2,500,000
U. S. Steel	\$2,554,558	\$2,881,989
Wheeling Steel	\$2,440,000	\$7,000,000
Youngstown Sheet & Tube	\$3,687,071	\$3,275,970
Skupaj	\$118,424,708	\$126,237,387

Ako bo še zadnje četrtletje vrglo tako velik dobiček, tedaj bodo delničarji U. S. Steel korporacije prejeli \$10.89 povprečno dividende na delnico. To pomeni, da bodo delničarji prejeli več kot petnajst odstotkov od delniške vrednosti, preden je bila razglašena 40-odstotna dividenda v mesecu maju leta 1927.

Tudi delničarji drugih jeklar-skih korporacij se bodo odrezali dobro. To kaže, da se delničarji jeklar-skih družb ne morejo pritožiti zaradi Hooverjeve prosperitete, ampak pritožijo se lahko le delavci, katerim ni prišla druga, kot da so bolj siromašni in starejši.

V DELAVSKEM UČILIŠČU UČE VAJENCE.

Ustanovljeni so bili trije razredi.

Philadelphia, Pa. — Tukajšnje delavsko učilišče je uvedlo tri razrede za vajence, da se uče elektrotehnik. Na glavnem stanju strokovno organiziranega delavstva je laboratorij, kjer od časa do časa potujejo odbor-niki unije električarjev.

Washington protestiral.

Washington, D. C. — Prebivalci glavnega mesta ameriške republike so na volilni dan uprizarili občajni protest, ker so oropali volilne pravice. Imeli so izpredov po mestu in vozili so prazno volilno skrinjico zavito v črno platno. Kot je znano, ne volijo državljani v Districtu of Columbia predsednika in nobene druge uradnike. District je pod despotično upravo kongresa.

Rudarji v Wyomingu zavrgli nizko mezdo

Stara lestvica ostane v veljavi, dokler se ne sklene nova mezdna pogodba.

Superior, Wyo. — Odločno vztrajanje rudarjev na premo-govem polju v Wyomingu je povzročilo, da so ohranili staro mezo. S splošnim glasovanjem so zavrgli mezdno lestvico, na katero so se sporazumeli premo-govniški podjetniki in zastopniki rudarjev. Dnevna mezda \$7.92 ostane še za nekaj časa nadalje. Predlagana mezda je bila za \$1.20 nižja. Dolar dvajset centov na dan se pa še pozna v delavski družini. Premog iz teh premogovnikov gre na železnice kot kurivo za lokomotive, ki vlačijo vlake, ki križajo te pokrajine in pa za uporabo na domu in v pisli tovarniški industriji v teh krajih.

Dnevna mezda \$7.92 je za 42 centov višja, kot najvišja mezda po jacksonvillski mezdni lestvici za Zapadno Virginijo, Pennsylvanijo, Ohio, Indiana, Iowa in Illinois. Podjetniki so nabili obvestila na vidnih mestih pri premogovnikih, da ta mezda ostane v veljavi, dokler se ne sklene nova mezdna pogodba.

Konferenca o novi pogodbi prične še ta teden. Rudarji so se uspešno postavili v bran, ker na zapadu ni neorganiziranih premogovnikov, je katerih bi železnice družbe lahko dobivale premog po nizki ceni. V premogovniki so preveč oddaljeni v teh pokrajinah, da bi s premo-gom iz njih delali lahko konkurenco.

Porotniki v Toralovem procesu se punjajo

Obračunava proti morilec Obregonu izvala stipe napetosti med obregonisti in klerikalci. Eden porotnik zamenjan.

Mexico City, 7. nov. — V sodni obravnavi proti Toralu in nuni v zadevi umora novorojenega predsednika Obregonu je nastala kriza. Proces je bil večeraj suspendiran vsled ljutih demonstracij množice Obregonovih agrarcev proti metodam moril-čevih zagovornikov in proti klerikalcem sploh. Demonstracije so se ponovile v mestni hiši v San Angelu, kjer se vrši obrav-nava in zunaj na trgu. To je povzročilo, da je bilo obkroženo izključeno iz sodnih dvorane in mestna hiša je obkrožena s močnimi vojaškimi četami.

Pri nadaljnjih demonstracijah so izredniki vpili: "Smrt Toralu in nuni! Smrt vsem, ki hočejo oporiti morilec Obregonu!"

Končno so se začeli tudi porotniki puntati. Sprva so bili porotniki svobodni; lahko so šli domov po zasedanjih sodišča in so se prost gibal. Tedaj so obregonisti raznesli vest, da se porotniki zvečer shajajo s klerikalci in da so klerikalci podkupili porotnike. Prihajale so grožnje na naslov porotnikov kakor na člane sodišča.

Porotniki so zdaj tako razburjeni in oplašeni, da nočejo več služiti. Eden porotnik je bil večeraj odslovljen, ko je rekel, da bo pisal predsedniku Callesu, da porota resignira. Na njegovo mesto je bil imenovan drugi porotnik. Ostali porotniki tudi zahtevajo, da jih odslovi. Dobili so odgovor, da bodo dobro zastraženi z vojaštvom in se jim ni treba ničesar bati.

"Potem je najboljšje, da postavite kamnite kipe na naše sedeže, kajti mi smo izgubili vse veselje za to službo," je odgovoril eden porotnik. "Napenjam si možgane, da bi razumeli vse, kar se govori tukaj, za plačilo nam pa grozi smrtjo."

BRITSKI PRE-DAVATELJ V BROOKWOODU

Predaval je o volitvah na Angleškem.

Katonah, N. Y. — Mark Starr, distriktni organizator Narodnega Sveta delavskih učilišč je došel iz Anglije na Brookwoodovo učilišče, da študira eno leto ameriške delavske razmere in predava na Brookwoodovem delavskem učilišču.

Na svojem prvem predavanju je govoril o izgledih za delavce pri prihodnjih splošnih volitvah na Angleškem. Dejal je, da veliko delavskih voditeljev upa, da bo prihodnji parlament imel večino delavskih zastopnikov po končanih splošnih volitvah. Omenil je tudi, da celo konservativci in liberalci sodijo, da se številno delavskih poslancev poveča od 10 na dve sto petdeset. Povdaril je, da ni najmanjšega dvoma, da delavska stranka zmaga v industrijskih arediščih, toda nazadnjaške kmečke pokrajine so še vedno trdnjave konservatizma.

Delavska stranka si je pri občinah volitvah zunaj Londona priborila najmanj sto mandatov v angleških in velikih mestecih in trgih. Voditelji delavske stranke smatrajo izid občinah volitev za znamenje, kam se obrne delavstvo pri prihodnjih splošnih volitvah v Angliji.

Sodeč po poročilu Mark Starra ne bodo zaključili komunistične stranke v Moskvi, ki so bili storjeni na podlagi zmedene filozofije komunističnega prvaka Buharina dosti škodili delavski stranki na Angleškem.

Ta zmedeni filozof je namreč izvajal na svetovnem komunističnem kongresu, da so kapitalisti korumpirali delavce v drugih delalah z boljšimi mezdami in po tem je kazal posebnost na Anglijo. Zato je treba po njegovi filozofiji najprej razbiti delavske organizacije, da delavci postanejo beraci, nato pa postanejo revolucionarni. In ko pride prihodnja vojna, pride katastrofa in z njo tudi svetovna revolucija. Na podlagi take filozofije uboštva je poveljeval obrat na levo, češ, da je pravilno, da je moskovska internacionala naročila komunistom v Angliji, da postavijo svoje kandidate proti kandidatom delavske stranke.

Zdi se, da angleški delavci ne verjamejo v tako filozofijo, po kateri bi morali biti kitajski kuliji in plantažni delavci na angleških prekomorskih posevstvih največji revolucionarji na svetu, kajti kot sinovi pomorcev so se lahko prepričali na svoje oči ali pa silili iz ust svojih očetov, da ni na svetu bolj ponižnih ljudi kot so kitajski kuliji in plantažni delavci na brit-skih prekomorskih posevstvih. In zato ne najde med njimi trdih tal zgrešena in napačna filozofija uboštva, kot jo razlaga komunistični borec Buharin.

UBEŽNE KAZNJENCE LO-VE S KRVINIMI PSI.

Sedem kaznjencev so že prijeli.

Freeport, Texas. — Kaznilniški pazniki in drugi oblastveni organi love ubežne kaznjence iz državne kaznilnice v Clemensu s tremi tolpami krvnih psov. Kaznjenci so v leseni steni na kaznilniški farmi napravili luknjo v steni, na kar jih je pobeignilo 38. Sedem kaznjencev so prijeli, eden in trideset jih je pa še prostih in pazniki domnevaljo, da se skrivajo v tukajšnjih šumah. Drugi so pa mnenja, da so kaznjenci še čez hribe in doline in tako oddaljeni od tukaj, da jih tudi krvni psi ne bodo več dohiteli.

Rumunski kmetje zahtevajo svojo vlado

Revolta kmetov na Sedmogra-škem postavlja deželo v kaos.

Bukarešta, 7. nov. Rumunska kmetaka stranka je začela s direktno akcijo, da si izvoli pot do vlade, ako se bo svet regentov še kaj dolgo obotavljal. Stranka je jezna, ker regentje nočejo dati mandata vlade njenemu voditelju Mainuju, potem ko so spodili Bratiana s krmila sad-nji teden. Regentje so posvali bivšega zunanjega ministra Titulescu, ki je v Londonu, naj pride brž domov in sklene organi-zirati koalicijsko vlado.

Ta korak regentov je kmetje tako razočali, da so začeli revol-tirati. V Transilvaniji (Sedmograško, bivša ogrska provinca) so se večeraj pojavili veliki la-gredi. V Brazevu, glavnem mestu Sedmograške, in v drugih podeželskih mestih so kmetje enostavno vzele upravo v svoje roke. Železniška uprava poroča, da kmetje nočejo plačevati vojnje na vlakih, češ, da so oni vladarji dežele, železnice so njihova lastnina in oni se lahko vozijo zastojni, če hbečejo. Kmetje so okupirali vlake in se vozijo po provinci ter demonstrirajo za kmetakovo vlado.

V Klausenburgu so kmetje in dijaki skupaj napadli deželno palačo, ko je bil zaplenjen kmet-ski list "Patria".

Kriza v Franciji

Brand morda sestavi novo vlado, ko se je Poincarejeva vlada razbila radi kloštrov.

Paris, 7. nov. — Francija je spet brez vlade. Parlament, ki se je začel večeraj, si je takoj vzel odmor, dokler ne bo organizirana nova vlada. Vladna kriza je prišla valed resolucije, ki je bila sprejeta na konferen-ciji radikalne stranke zadnje nedelje. Radikalci (imenujejo se tudi radikalni socialisti, toda nimajo nič skupnega z medna-rodnimi socialisti) so v resolu-ciji obsojili finančno politiko vlade, posebno pa načrt, da se dovoli nekaterim samostanskim redovom povratek v Francijo. Stranka je tudi zaključila, da njeni štirje ministri resignira-jo ob prvi priliki, če vlada ne umakne koncesij katoliški cerkvi.

Poincare pa ni hotel čakati prilike, da bi mu radikalci obrnili hrbet, pač pa je večeraj sju-traj pozval Herriota in ostale radikalne ministre, da takoj resignirajo, nakar je on sam predložil predsedniku Doumergueju ostavko celega kabineta.

Položaj je zdaj kaotičen, ker nima nobena stranka večine, da bi lahko kontrolirala zbornico; levica sama je preselila in desnica še bolj. Danes poročajo, da bo Brand pozvan na krmilo, naj organizira vlado iz arednih strank. Ta vlada pa ne bo nič drugega kot s težavo skupna koalicijska levača in desnega centra.

Vladna kriza je povzročila paniko na borzi. To je prvi slučaj v zgodovini francoske republike, da je vlada padla, ne da bi bila strmoglavljena v zbornici.

Lava uničuje vasi v Siciliji.

Rim, 7. nov. — Bruhanje ognjenika Etna se nadaljuje in vzhodna stran obrežja Sicilije je v dimu in rdečem siju vrele lave, ki v širokem toku dere v doline in uničuje bivališča, sadovnjake in vinograde. Lava je deloma že zalila dve vasi, iz katerih so vsi prebivalci pravočasno pobeignili. Ne srečni praznovorni kmetje romajo v procesijah, na čelu katerih so župniki noseči podobne sv. Vida in sv. Leonarda v nadi, da ta dva svetnika ustavita prodiranje lave. Gmotna škoda je ogromna, toda ljudje so na varnem.

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inostranstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-39 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju n. pr. (Oct. 31-1928) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PO VOLITVAH.

Volitve so minile. In na volilni dan? Lastujoči razred je bil solidaren. Imel je dva kandidata, o katerih je bil prepričan, da se ne bo nič izpremenilo glede lastninskega zakona in reda, pa naj bo izvoljen eden ali drugi. Bila je ena največjih dozdevnih volilnih bitk, ki je imela namen nasuti delavnemu ljudstvu peska v oči o gospodarskih vprašanjih. Volilna bitka je končala, kakor je bilo pričakovati.

Delavno ljudstvo je na volilni dan pozabilo na svoje lastne gospodarske interese, kot je to storilo vselej v preteklosti. Delavno ljudstvo je bilo pocepljeno in razdvojeno. Pričakovalo je odpomoči od kandidatov, ki so jih podpirali bankirji in industrijski podjetniki, ki premorejo po več milijonov in so odločni zagovorniki odprte delavnice. Gospodarska vprašanja so bila potisnjena v kot in bodočnost delavnega ljudstva je ravnotako nejasna in nestalna, kot je bila v preteklosti.

Še preden bo minilo leto, bo delavno ljudstvo spoznalo veliko zmoto, ki jo je napravilo na dan volilne bitke. Toda prepozno bo popravljati. Delavno ljudstvo bo moralo trpeti, kajti spoznanje bo prepozno.

Zmagali so zagovorniki kapitalističnega sistema blagovne produkcije za profit. To znači, da bo gospodarski sistem ostal tak, kakršni je in da se na njem ne bo nič popravljalo in preosnovalo. Delavci in farmarji ostanejo izkoriščani, temelj, na podlagi katerega izkoriščevalci grade svoje bogastvo, z bogastvom pa svojo politično in gospodarsko moč.

Otroci siromašnih delavcev in farmarjev bodo še v oguljeni, ponošeni obleki in brez zajuterk hodili v šolo. Vrata do zavodov višje izobrazbe jim bodo ostala zaprta kot v preteklosti in le v zelo redkih slučajih bodo posamezniki izmed njih z velikimi žrtvami starišev in njih samih prišli do učilišč in univerz.

Odškodninsko vprašanje za ponesrečene delavce ostane nerešeno. V večini držav ostanejo delavci v industriji zavarovani pri privatnih družbah, mesto da države ustanove svoj državni odškodninski sklad za ponesrečene delavce, kot je v državi Ohio. Odškodninsko vprašanje ostane še nadalje pravi ameriški unikum, ki se razlikuje od odškodninskega zavarovanja v tem, da privatni interesi delajo dobiček celo s ponesrečenimi delavci.

Za zaščito delavk in otrok se bo prav malo zgodilo v bodočnosti. Se bodo delavke delale po deset in več ur dnevno v industrijskih podjetjih. Tudi otroci bodo v marsikateri državi delali po več ko osem ur na dan, da bodo tovarnarji imeli dobiček od sadov dela, ki ga izvrše s svojimi drobnimi prstki. Izid volitev ne govori, da Amerika kmalu dobi zvezni zakon za zaščito delavk in otrok.

Brezposelni delavci bodo ob času brezposelnosti hodili še zamaženi od tovarne do tovarne za delom. Izid glasovanja pripoveduje, da delavcem ni dosti de tega, da se uvede zavarovanje proti brezposelnosti.

Stari in obnemogli delavci bodo s strahom čakali dneva, ko njih moči tako opešajo, da niso za nobeno delo in bo njih življenje odvisno od tuje pomoči, ker ni nobenega izgleda, da se kmalu uvede upokojenje starih in za delo nesposobnih delavcev.

Vsa ta vprašanja so delavci prezrli, ko so odšli na volišče in oddajali svoje glasove. To priča izid volitev v deželi. Ako bi delavci oddali pet milijonov glasov za socialističnega kandidata, tedaj bi lastujoči razred razumel, da delavstvo zahteva rešitev nujnih socialnih in gospodarskih vprašanj. Tako pa lastujoči razred modruje, da so delavci zadovoljni z drobtinami, ki padajo z bogato obložene mize lastujočega razreda, in zato jim bo metal še nadalje drobtine, dasiravno so oni stvarniki bogastva in razkošnega izobilja v Ameriki.

Pet milijonov glasov za socialističnega kandidata bi lastujoči razred hitro streznilo, da bi spoznal, da se delavci v Ameriki prebujajo iz hipnotičnega spanja, v katerega so jih zazibali učeni in neučeni krivi preroki in mazači kapitalizma. Teh pet milijonov glasov pa ni bilo. Za to se naj delavci ne čudijo, ako bodo s svojimi družinami vred trpeli prihodnjih pet let.

VESTI IZ NASELJIN

Ta je pa naprednjak!

Frederick Sharon, Pa. — Moj prijatelj me je spet obiskal, kot navadno vsaka štiri leta tik pred volitvami. Razgovorjalava sva se o delavskih razmerah, volitvah in drugem. Je že tako, da se človek rad pobaha, ko ima par grošev v žepu in par kupic pod klobukom, pa je najbogatejši, najmočnejši in najmočnejši.

Moj prijatelj mi je dejal tudi to-le: "Jaz sem socialist, posebno kadar sedim v družbi s tovariši pri steklenici napolnjene z vinom ali pivom. Kadar se napijem, sem že komunist in na poti proti domu sem za revolucijo brez konca. Ampak drugače sem socialist, kot sem že povedal, nisem pa član socialistične stranke, kajti tisti ljudje niso nič prida. Sploh sem jaz bolj socialist, kot oni vsi skupaj. Jaz sem socialist, sem proti farjem in cerkvi, ampak verujem v Boga in vem, da ni nič slabega, če capljam vsako nedeljo v cerkev. Nihče ne ve kaj je na drugem svetu in je čisto prav, če je človek na vse pripravljeno."

"Sem socialist, ampak ko sem se oženil, sem bil takoj v farovžu, da so me gospod lepo blagoslovili in poročili, kakor se sploh spodobi. Sem socialist, kadar pa se mi narodi dete, ali v slučaju smrti ali kaj podobnega, grem pa takoj trikat na farovška vrata. Saj mi ravno ni za tista dva ali tri desetine, ki jih dam gospodu. Moji otroci so le krščeni, ker hočem, da so kristjani in da se vzgajajo po božjih postavah, kot sem bil vzgojen jaz. Kar znajo narediti naš gospod fajmošter, tega bi jaz pač ne mogel storiti za ves svet. Sem socialist, ko so volitve pa glasujem kakor je. Volil bi socialisti, pa vem, da se z volitvami ne bo nikdar ničesar doseglo, zato nisem toliko nesposoben, da bi metal svoj glas proč, ko ga lahko prodam za en frakel ali dva. Pa tudi gospod fajmošter so mi naročili v spovednici, naj glasujem za katoliškega kandidata. Kar pa tak odlični in vsegvedni gospod naroči, se mora tudi upoštevati. Saj dobro veste, da naš gospod ima telo in dušo, razuma pa ne."

Se se dobre ljudje, ki verjamejo vse, kar se jim v spovednici naroči. Pravijo: "Moli in delaj". Kri je že tekla v potokih, ker je človek molil in delal. Na milijone rok je delalo in na milijarde usten molilo za lastne krvose, za lopove, ki so z lažjo ropi in umori prišli na prestol.

Jack Yert, član jednote.

Subelj v Sheboyganu.

Sheboygan, Wis. — V nedeljo 11. novembra ob 8. zvečer nastopi v tukajšnjem Hrvatskem domu znani operni pevec g. Anton Subelj, član ljubljanskega opernega gledališča. Naša naselbina ga že težko pričakuje, kajti ališali smo o njem že mnogo, še več pa čitali. Obeta se nam na ta večer obilo užitka, pravega in pristnega užitka slovenskega značaja. Sheboyganški jugoslovanski naseljenci naj trumoma pohite v koncertno dvorano v nedeljo zvečer, da bodo ališali morda prvi slovensko pesem pošteno proizvajajo.

Potrebno je opomniti občinstvo, da pride v dvorano pravočasno, ker program se bo začel proizvajati točno ob 8. zvečer. Do odmora pa bo moral čakati vsakdo, kdor pride prepozno, kajti med petjem vstop ne bo dovoljen nikomur, da se tako vzdržijo poplne red, da ne bo šum ter vstajanje s sedežev in odpiranje vrat motilo pevca in ne pokvarilo užitka navzočim.

V dvorano pridimo dostojno, trezni in svežani, kot bi ali v "movies", v muzej ali čitalnico, kajti le na ta način nam je zagotovljen učinkovit program, ki nam ga bo nudil naš pevec-umetnik. Pokažimo našemu rednemu gostu, da znamo ceniti njegovo pevsko umetnost ter da v Ameriki živijo Slovenci nismo neolikani.

Dne 9. novembra bo Subelj pel na tukajšnji radio postaji med 7. in 8. zvečer. Sheboygančani imamo izredno lepo priliko, zato pa jo izrabimo z velikim posepom v nedeljo 11. nov. in v petek 9. nov. na radio.

Porocilec.

O delavskem združništvu

Piše Anton Kristjan.

Ljubljana, 20. oktobra 1928.
"Napišite se kaj o delavskih združenjih, me zelo zanimajo te reči" — tako mi piše nedavno prijatelj iz Detroita. — V pisnu znanca iz Clevelanda, Ohio, pa čitam očitke: "Premalo popularizirate združne ustanove. Gotovo bi bil uspeh pri podpisovanju združnih delnic večji, če bi ljudje bolj vedeli, zakaj gre itd." — Sodrug iz Chicaga razpravlja v svojem pismu o tem, da je nujno, da tudi ameriški delavci bolj poznajo združništvo in da bi bila naloga nas v stari domovini, da bolj pojasnimo naše združništvo. "Potem boš videl, da bo boljše in več uspehov!" Tako vzklikla na konec svojega lepega pisanja. — Ko so me obkrali letos razni izletniki iz Amerike in sem jih vodil v Jugometalijo, v I. delavsko pekarno, v Projo, v mizarstvo drugo, v združne prodajalne Konzumnega društva, so bili začuden in polni prijaznih besed. Prijatelj Olip je n. pr. I. delavsko pekarno celo v "Prosveti" pohvalil, češ, kruh, ki je pečen v tako smelnih, vsem predpisom zdravstva odgovarjajočih prostorih, je res "apetitih". Tudi dolgoletni popotnik po Ameriki, še vedno sveži Jakob Stonich, je v svojih vtisih pohvalil razvoj naših delavskih združenj. Ko sva se sprehajala po združni stanovanjski naselbini "Stan in Domu", je bistro opazil prednosti te vrste stanovanja in bil je prav vesel tega združnega uspeha. Itd., itd.

Lahko mi verjamete tam v Ameriki val, da bi prav rad pisal veliko o naših združenjih, ali — dan ima premalo ur in vedno trkanje na vrata, vedno cinkanje telefona... Začnem, pa ti novi prišlek zmoti nit — zopet pišem, pa ti zopet preskoči miselno pot telefonsko vprašanje: "Ali bi mogli dobiti v združni hiši B stanovanje?" — ali pa: "Ali bi mogli naši zdruzi dovoliti 50-000 din posejila proti taki ali onaki garanciji?" — ali pa: "Naj se izstavi za našo združno garancijo v znesku toliko in toliko." — ali pa: "Ali bi vedeli kakšno delo za mojo hčer," itd. itd.

Prav rad bi pisal o naših združenjih, ker so mi zelo na srcu. Rad bi v nekajih v Ameriki, ki so prišli iz kmečkih domov in so kot delavci v tovarnah in rudnikih tovariši naših delavcev — vzbudil razmišljanje o naših združenjih. Z željo, da se sem pa tja spomnijo na nas v stari domovini. Pokazal bi jim rad, da je ta vzajemna pomoč na temelju samopomoči veliko, veliko vredna tudi za nje. Ali ta dan, ki ima samo 24 ur...

Pred približno dvajsetimi leti so stavalci mizarji v Ljubljani. Boj je bil hud. Kranjska stavbena družba, Mathian, Binder, Naglas — velike bogate mizarске firme so hotele delavce ukloniti pod svoj diktat. Računale so, da jim bodo "kravtarji" iz Vižmarji in St. Vida pomagali. Borba je bila huda. Delavci so po dolgem boju morali pristati na kompromis, ki sicer ni bil zadovoljiv, ali je značil nekaj uspeha. Največ je delavce bolelo, ker so tovarnarji odklonili vsi zeti v delo nekaj najboljših agitatorjev-mizarjev. Vodstvo strokovne organizacije je razburjene duhove sodrugov potolažilo z obljubo, da bodo tudi isprti sodrugi dobili kmalu zaposlenje. In res. Ustanovila se je "Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev", ki je začela z malo delavnico. Isprti mizarji so dobili v nji delo, organizacija je dala začetni kapital.

Nova zadruga je hkrati začela. Imela je mnogo korajže, veliko najboljših volje, premalo pa — na žalost — izkušenj. Po par letih delovanja je prišla — v konkurz. Poklicali so me: "Tone — pomagaj!" No, pregledal sem delo in videl, da so prišli v nesrečo, ker so se več upali kot so zmogli, da pa so bili skoz in skoz močje poštenjaki in da je povzročilo njih krizo zlasti dejstvo, da jih je njihov kapitalistični upnik takrat, ko so bili najbolj potrebni, pustil na cedlu.

V štirih tednih sem poravnal vse njih upnike, dvignil konkurz, skoro edini slučaj te vrste doslej! Kako? Predočil sem

onim, članom, ki so imeli svoje hišice (Berlin, Rok, Kurnik, Gradolnik, Pevc itd.), da naj pomagajo zadrugi. Pristali so. Z njihovo pomočjo sem dobil prvega posojila in zadruga je začela zopet z novimi upanji. Pridno je delala in delala!

In danes: v veliki tovarni, ki je najmodernejše opremljena, dela stalno nad 60 mizarjev in strojnih delavcev — in če se vpraša za najboljšo mizarstvo podjetnike za stavbna dela, je med prvimi v Ljubljani:

"Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev."

Vodijo jo sami mizarji. Danes je poslovalja s. Petrica, po domače Polkov z Viča, iz mojega rojstnega kraja — mož, ki s pomočjo zadrugarjev krepko vodi veliki obrat, ki je danes v Ljubljani najbolj zaposlen. In kaj bi ta mizarška zadruga mogla še napraviti, če bi razpolagala z več denarnimi sredstvi? Njeno premoženje je vredno nad 2 milijona dinarjev. Kredita rabi sedaj še okrog 600.000 din. Potrebnovala ga bi več. Zakaj? Dobri mizarjski podjetnik mora skrbeti za suh, vlegan les, če hoče, da ne bo njegovim izdelkom pregovorov. Računov ne plačajo ljudje takoj; dobrih naročnikov ne smeš pa preveč drzeati, da ti ostanejo zvesti itd.

Združna banka stoji tej zadrugi ob strani in z veseljem spremlja njen razvoj. Vse strokovne organizacije pa s ponosom gledajo na uspešen razvoj te prave slovenske delavske produktivne zadruge, ki danes stoji krepka in čvrsta v korist mizarškega delavstva.

Ali ima mizarstvo delavstvo kako korist od te svoje zadruge? Plače v tej zadrugi so najboljše in vodilne. Predbojevali mizarjskih pomočnikov imajo v nji svoje zaledje. Mizarji sami si pa v nji gradijo svojo bodočnost.

IZ PRIMORJA

Izrijski rudnik. Italijanska in španska vlada sta se dogovorili za skupno prodajanje živega srebra. Almaden v Španiji pridelala na leto 16.000, Monté Amiatu 10 tisoč in Idrija 8000 met. stotov živega srebra. Dolgo časa je bila Idrija na drugem mestu. Zgalni mojster Vinko Spirek je imel zaslugi za to, ali leta 1890. je odšel v italijansko Amiatu in povzdignil je tamošnji rudnik, da je prekosil Idrijo ter 2000 met. stotov več srebra na leto kot Španija. V Evropi bokta imeli Italija in Španija monopol ter bosta lahko poljubno določevali cene. Steklenica srebra tehta 34,50 kg in stane 24,16 angleških šterlingov; kilo živega srebra se prodaja torej nad 700 lir. Izrijsko srebro je kemično najbolj čisto in se rabi za najbolj občutljive instrumente. V 400 letih izrijski rudnik ni bil nikdar pasiven. V sedanjih razmerah bo donos državi še več kot doslej. Zato pa je zadnji čas, da prične rudniška uprava postopati z rudarji bolj po človeško in da da kruha številnim nezaposlenim domačinom.

Zaradi iredentističnih pesmi in prevratnih govorov. Skupina slovenske mladine iz Trsta je napravila 8. januarja letos izlet na hrib Slavnik. Nazaj grede so se ustavili v gostini v Prešnici, da se malo odpočijejo in okrepčajo. Čisto navaden izlet je bil to, fliški so pa skovili sestanek slovenske mladine v Prešnici, na katerem so peli iredentistične pesmi in imeli prevratne govore. Obtoženi so bili iredentizma in prevratnega snovanja: Roman Pahor, Gvido Vesel, Angel Kukanja, Peter Pavletič, Josip Wilfan, Fanica Azman. Pahor je dobival iz inozemstva baje epise, nasprotno državnemu redu. Razprava proti njim je bila v Kopru 9. okt. Pahor bo, kakor znano, konfiniran. Vesel je bil obsojen zaradi škocijanskih dogodkov. Vsi obtoženci so zanikali, da so peli kake iredentistične pesmi, o sestanku pa sploh ni govora, ker je bil v oni gostini navaden počitek izletnikov. Sodnik je postal z obtoženci arogantno. Pahor in Vesel sta bila uklenjena. Krémač Pečar iz Prešnice ne ve nič o petju iredentističnih pesmi. Sodnik ga je dal aretirati, češ, da je pred orožniki drugače govoril. Razprava je prelojena na nedoločen čas.

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Zakostna parada desetletnic. Zadnje dni ste lahko opazili poročila o celi vrsti desetletnic v raznih evropskih deželah. Ponekod so bile te desetletnice že izkrlane in iztrobentane, ponekod pa so še na programu.

Vse te desetletnice se tičejo narodne osvoboditve, narodne združitve, zmage itd. Povsod so na čelu visoki narodni možje, ki vodijo slavnosti. Topovi grme, zastave se vijajo, vojaške parade, sokolske parade, govori, odlikovanja, slavnostne številke časopisov in slinilo.

Vse to se godi v imenu naroda, na račun svobode naroda, narod sam pa gleda in miga z brado, skomiga s pleči in plaču je račun krika in paradi.

V Jugoslaviji so proslavili zmago na solunski fronti in "ujedinenje" treh narodov. Čehoslovakija je kričala osem dni o svoji svobodi. Nekaj podobnega je bilo na Poljskem. Mussolini je diktiliral veliko slavnost ob desetletnici zmage nad Avstrijo in "odrešenja" Italijanov v Trstu in Tridentu. Rumunija šele pripravila proslavo svojega "ujedinenja". Ropot prihaja tudi v Alžaciji, Belgiji in povsod, kjer so bile aneksije po svetovni vojni.

Res je veselo. Nekdo je vse, kakor zadovoljen. Ali je narod? V desetih letih se bi morali federaciji. Narodna svoboda iztrezniti tudi najbolj natrkani kakor svoboda ptičev; živi in če ne morejo sami odpreti o-

Kaj sem videl v Rusiji

Potovanje v Rusijo in dogodki v boljševiški komuni.

Piše Josip Juhovič, Pittsburgh, Pa.

Ko je Josip Kuhar videl, da jaz prodajam imetje in da zares odpotujemo, je prišel tudi on prodajati svoje stvari, kajti njegova žena ga je prisilila, da tudi oni zapuste komuno. Žena mu rekla, da je že tako sita komunne in komunističnega blagostanja, da pojde sama z nami nazaj v Ameriko, če on neče iti!

(Sedaj čujem, da isti Josip Kuhar, za katerega sem se jaz zavzel, da mu je ameriški konzul dal dovoljenje za povratek v Ameriko, poroča "Radniku", da jaz govorim laž o Rusiji! Naj le poroča, toda on sam najboljše ve, da je vse to, kar pišem, živa resnica.)

Naposled se pripravimo na pot v Moskvo. Ker smo se morali ustaviti v Kersonu, posetimo še enkrat oni urad, kjer nam je uradnik zadnjič rekel, da moramo še mesec dni čakati.

Sedaj je govoril drugače! Takoj nam pove, da je prišlo iz Moskve dovoljenje za naše vizume. Rezultat intervencije ameriškega konzula v Rigi! Še enkrat je pogledal naše listine in potem je pogledal na koledar, kakor da išče najprimernejši datum. Reče nam, naj pridemo nazaj v pondeljek. Mi smo bili pri njem v sredo! Prokleto čakanje! Nu, ker smo bili gotovi, da dobimo v Moskvi naše ameriške potnice, smo sklenili, da počakamo. Ko pa pridemo nazaj čez pet dni, vidimo na vratih urada naznanilo, da se bodo inozemski vizumi dajali šele čez dva dni! To čakanje z družino vred v Kersonu je me stalo dve rublje dnevno. Ali ker smo že toliko čakali, počakajmo še dva dni.

Na naše veliko začudenje nam je uradnik dal vizume še tisti dan in potem smo vzeli prvi vlak, ki je šel v Moskvo. Toda vsi nismo bili enako srečni. Naš sopotnik, ki je doživel težke izkušnje v Rusiji, Stepan Poljak, ni bil ameriški državljan, zato je moral še čakati na dovoljenje. Vrnil se je nazaj v komuno pa zopet v Kerson, čakal tam tri dni in uradnik mu je govoril, da zanj ni potnice, dokler je ni končno našel v miznici, kjer je ležala ves čas!

7. V Moskvi na lovu za potnimi listi. — Nadaljno izkoriščanje. — Novi dokazi "Radnikovih" laži. Dne 26. julija smo krenili s vlakom iz Kersona proti Moskvi, kamor smo prišli 28. julija ob desetih predpoldne. V skupini smo bili jaz z ženo in otroci, Lučič z ženo in enim otrokom, Josip Kuhar z ženo, Nekić in

Vesti iz Jugoslavije

Kdo je iznašel zračno ladjo, Zeppelin?
(Izvirno.)

V dne, ko je nemški cepelin preletel ocean in obiskal New York, je neki ameriški časopis objavil članek, kjer trdi, da zrakoplova - zeppelin ni iznašel nemški grof Zeppelin, kot se splošno sodi. Zeppelin da je na črt takorekoč ukradel pravemu iznajditelju, ki ni bil nihče drugi kot neki David Schwarz, rodom iz Zagreba, torej neki zagrebški žid. Na vzpodbudo tega poročila, so se novinarji v Zagrebu obrnili na hčerko omenjenega Schwarza, ki še živi v Zagrebu kot soproga dr. Elegovića.

Hčerka potrjuje to poročilo in pripoveduje vse podrobnosti o delu in naporu njenega očeta na ustvaritvi zrakoplova. David Schwarz je bil trgovski pomočnik v Županiji, a se je s svojo pridnostjo kmalu osamosvojil ter osnoval trgovino z drvi ter tudi postavil svojo žago. Ko pa mu je ta pogorela, je Schwarz dobil več opasnih ran ter je moral v bolnico, kjer je začel čitati knjige o fiziki in matematiki. Svoji ženi je kmalu zaupal, da se bavi z iznajditvijo ladje, ki bi letela po zraku. Žena je mislila, da je možu omračil um. Kakor hitro se je vrnil iz bolnice je pričel delati načrte. Sestavil je celo neko zmes iz aluminija, ki je bila sicer malo težja, a mnogo bolj čvrsta od aluminija samega. Iz te zmesi je hotel zgraditi ogradje za svoj zrakoplov-balon. Gondolo je nameraval priklopiti balonu na isti način kot ga ima sedanji "Zeppelin". Svoj proizvod je ponudil avstrijski vladi, ki ga pa ni hotela podpreti, obrnil se je na Rusijo, kjer so mu obljubili podporo. Preselil se je v Rusijo, gradil svojo zračno ladjo, a so mu delo spletkarji ovirali in je tako Schwarz poginil iz Rusije v svoj Zagreb. Ponudil je Franciji svoj izum, a so mu ga hoteli vzeti s tem, da so hoteli kot fotografirati motor in drugo. Schwarz tega ni pustil in je pobegnil. Neki njegov prijatelj pa ga je priporočil pri nemški vladi, ki ga je poklicala v Nemčijo, mu dala na razpolago bataljon, vojakov, velik teren in več strokovnjakov-mehaničkov. Leto in pol so ga gradili in l. 1895 v novembru je bil gotov.

Predno pa je napravil javni poizkusni let, se je sam naskrival dvignil v zrak in obletel svoje letališče. Let je bil popolnoma srečen. Iznašitelj je bil tega tako vesel, da je poljubljil delavce. A poizkusni let naj bi se vršil šele v januarju — tako je predlagal Schwarz, ker so v januarju atmosfereke prilike najboljše. V tem času je bil tudi od berlinske in dunajske univerze imenovan za častnega doktorja in grof Zeppelin ga je takrat poklical k sodelovanju. Doktorsko titulo je prejel, povabil Zeppelina pa je odbil.

Za 15. januar je bil napovedan poizkusni let. Schwarz, ki se je čez zimo mudil v Zagrebu, je odpotoval v Berlin. Na Dunaju se je ustavil, brzojavil v Berlin, da pride in naj napolnijo zrakoplov-balon s plinom. V restavraciji kjer je kosil, pa mu je postal slabo, se zgrudil in umrl. Pokopali so ga na Dunaju v grobnico, ki mu jo je kupilo društvo dunajskih inženirjev.

Ker motorja ni znal noben razen Schwarza upravitelj, je poizkusni let izostal. Šele neki mehanik se je našel, ki se je upal dvigniti z njim, dasi ni poznal motorja. Napravil je par krogov v zraku, prišlo je do nekega defekta v motorju, ki ga je ta mehanik ni poznal, odprl je vse ventile. Zrakoplov je začel brzo padati, mehanik se je rešil, a zrakoplov se je razbil. Narčni in patenti pa so bili v rokah gospe Schwarzove.

A kako je prišel grof Zeppelin do teh načrtov? — On je ponudil gospe Schwarzovi, da ji odkupi načrte, oziroma, da naj skupno osnujeta družbo za graditev zračnih ladij. Pri teh pogajanjih pa so osleparili gospo Schwarzovo. Dali so ji v treh letih skupno 9000 zlatih mark, potem ji niso več izplačali, na črte pa si je pridržal grof Zeppelin.

pelin. — O vsem tem sleparstvu in tatvini je mnogo pisal nemški publicist Maksimilian Harden, ki je že takrat razkril to sleparstvo. Drži torej povsem gotovo, da je načrt za tak zrakoplov napravil Schwarz, in ne Zeppelin, kot je to doslej trdila zgodovina.

Zanimivo je zdaj, da tudi Srbi trdijo, da je še pred Schwarzom napravil enak zrakoplov Srb Ognislav Kostović, čigar hčerke žive v Beogradu in trdijo da je njihov oče iznajditelj "zeppelinskega" zrakoplova. Nočejo, da bi Hrvat (saj Schwarz navsezadnje sploh ni bil Hrvat) veljali v svetu za bolj inteligentne kot pa Srbi. Če imajo Pupina, igralca Petrovića, zakaj ne bi imeli še svojega iznajditelja zrakoplovov? Včasih so govorili: plavalno je srpsko nebo, v njem kraljuje srpski bog, oko njega slave Srbi-andjeli, srpskog boga svog. —

"Amerikanec" brez sledu izginil. Dne 19. okt. je v Oslijek prispela z Dunaja vest, da je meseca julija prišel tjakaj Fran Jokić, ameriški izseljenec iz Slatine, ki se je po dveletni odsotnosti vračal v staro domovino. Svoji prtljaji je pustil v železniški garderobi, pa ni prišel po njo. To je oblastvom bilo sumljivo in so otvorila kovčeg in našla v njem Jokićeve dokumente, čekovno knjigo, fotografije ter pisma iz Slatine in Djakova. Izginil je na zagoneten način in nihče ne ve, kje se nahaja. Domneva se, da je postal žrtve zločina.

Stavka steklarjev v Hrastniku. Pogajanja med steklarji in podjetjem se zopet vrše in, upamo, da so zadnja. Kakor je znano, traja stavka že 4 mesece. Med stavko je podjetje v Hrastniku povečalo tovarno. Zgradilo je novo peč in podaljšalo glavni dimnik za 7 m. Prav tako je zelo povečalo brusilnico, ki jo nameravajo moderno opremiti.

Umrla je Zofija Perne, hčerka gostilničarke Perne, vulgo Bastilnova Zofka v Trzinu. Pokojnica je dosegla 55 let. — Radi oslabelosti srca je umrl Rok Kogoj, čevljar pri Malliju.

Kozel, ki daje mleko. Priroda se pogosto polgrava ne samo z ljudmi, ampak tudi z živalmi. O zanimivem primeru poročajo iz Vinkovcev. Mesar Dragotin Kadić je kupil kozla, ki je normalno razvit ter ima tudi že potomstvo. Mesar pa je opazil, da ima kozel lepo razvit desni sesek in je dajal mleko. Živino nozdravniki je kozla pregledali in ugotovili, da kozel ni hernafrudit, kakor se to pogosto dogaja, marveč ima samo močno razvite mlečne žleze.

Smrtina kosa. Umrla so v Trbovljah: Serc Katarina, žena rudarja, 40 let; Lošcar Antonija, zasebnica, 78 let; Klemenc Anton, rudar v p., 65 let, in Zorko Kristina, hči rudarja, 7 let.

Kdo je morilec rudarja Holeske? Rudar Holeske, ki je bil pred dnevi v pretepu težko ranjen, je umrl. Kdo ga je zaklal do smrti, še ni pojasnjeno. Kot najbolj sumljivi je bil aretiran rudar K., ki pa zanika krivdo. Odvedli so ga v sodne zapore v Laško.

Nuna pobegnila iz samostana. Iz ženskega samostana v Šmihelu je pred dnevi pobegnila lepa nuna Dragotina, doma nekje s Primorke, stara 25 let. Sestra Dragotina, ki se je poprej pisala Milena Š., je imela, preden je stopila v samostan, lepega in premožnega fanta. Nekega dne sta se pošteno sprla, kar je Mileno tako potrla, da je sklenila, odreči se goljufivemu svetlu in si poiskati zavetja v samostanu. Stopila je l. 1925. v samostan v Šmihelu, kjer jo je čisto posetila njena sestra in ji, kakor se je sedaj zvedelo, nosila pozdrave od njenega prejšnjega fanta. Po njenem priznavanju se je Dragotina odločila, da pobegne. Pri zadnjem sestanku s sestro si je izprosila dovoljenje, da sme oditi v neko tukajšnje zdravilišče. Namesto da bi se odpeljala tja, se je odpeljala k svojem, odkoder je poslala sestro.

NAROCITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

mostanu nunsko obleko in obvestila svoje bivše tovarišice, da se je že poročila.

Nov požig. Z dežele, zlasti z Gorenjskega, prihajajo skoro sleherni dan vesti o zagonetnih požarih. Perverznih požigalcev oblasti nikakor ne morejo izslediti ter unganjajo svoje strašne orgije letos prav tako nemotno, kakor so jih započeli lansko jesen. Z zažiganjem pa so očitno začeli sedaj tudi v neposredni ljubljanski okolici.

Ko sta v noči 17. okt. zakonca Mihael in Marija Dolničar iz Smartna ob Savi že trdno spala, se je prikazal na gospodarskem poslopiju, oddaljenem komaj par metrov od zidane hiše, rdeči petelin. Okrog 20.30 je Dolničarjevo nenadoma zbudilo pred hišo nervozno kričanje in vzklikanje in v polnu sta oba razločila besede: "Ogrenj, ogrenj, magajta!" ... Bliskovito sta bila oba pokonci. Skedenj njunega gospodarskega poslopija je bil že popolnoma v ognju. Okrog svinjaka so že skakali sosede, ki so baš že pravočasno spustili prašnice na prosto. Kmalu so prihiteli na pomoč tudi gasilci. S skupnim naporom se je po večurnem gašenju posrečilo požar lokalizirati ter rešiti pred ognjemni zublji že močno ogroženo hišo in ostale stavbe v vasi.

Požar je upepelil Dolničarjevo gospodarsko poslopije do tal. Zgorelo je tudi nad 7000 kg slame, nova slamoreznica in mnogo orodja. Škodo cenijo na 40.000 Din in presega zavarovalnino.

Visoka starost. V Stipu v Južni Srbiji je umrla te dni vdova Donka Žmurović v visoki starosti 115 let. Pokojnica je imela, kakor pripovedujejo njeni potomci, čudno navado, da je vsak dan pogoltnila nekoliko prsti.

Smrtina kosa. V Trzinu na Dolenjskem je umrla Marija Prijatelj, trgovčeva soproga. — V Ljubljani je umrla Ivana Ljubić. — Na Jesenicah je izvršila samomor v 20. letu starosti gđ. Hilda Peklar. — V Krškem je umrl odvetnik dr. Ivan Dimnik, rodom iz Trbovelj. — V Novem mestu je umrla Novljanova, mati sodnega oficijala Antona Novljana.

Ustrelil se je 22. oktobra v mestnem parku v Celju Jakob Rotnik, bivši orožnik, star 37 let. Samomorilec je bil rojen v Velenju in je bival nazadnje v Ljubljani. Ustrelil se je z revolverjem v desnico sence tako, da je projektil izstopil na drugi strani. Bil je najbrže takoj mrtev. Pri njem so našli hranilno knjižico na vsoto 2000 Din. v pisnu, v katerem pravi, da je služboval pri orožnikih nad 9 let, da je bil odpuščen zaradi pijančevanja ter da gre prostovoljno v smrt, ker nima življenja zanj nikakega smisla več. Sploh da je življenje neumnost. Znesek iz hranilne knjižice je določil deloma za pogrebne stroške, deloma pa za pogrebe, ki go bodo pokopali in ki naj izpijejo v njegov spomin par litrov vina. Rotnika so našli v jutranjih urah z revolverjem v roki sedečega na klopi v mestnem parku.

Tragedija štirih otročkov. V Partinju pri Sv. Lenatu v Slovenskih goricah živi prebivalstvo pod globokim, tužnim vtisom žalostne smrti štirih malih otročkov, ki so zapored podlegli opeklinam.

Dniarka Vezjakova, katere mož se je letošnjo spomlad odpravil v Ameriko, se je dne 16. okt. podala v trgatve, da prisluži kruha sebi in svojim štirim otročkom v starosti od treh mesecev do štirih let. Pustila je vse štiri v kuhinji ne sluteč, da se jim utedne v nekaj urah odsotnosti pripetiti nesreča.

Toda ta je bila blizu. V peči je gorelo in otročki so nekako prišli do ogorkov, ki so jih spravili do postelje, na kateri je ležala najmlajši. Postelja se je vznela in s tlenjem začela dušiti otroke.

Ko je mati okrog poldne prišla domov pogledat, se ji je nudil strašen prizor: najmlajši otroček je bil že mrtev, ostali trije pa so tudi že bili opečeni in v popolni nezavesti. Ni jim bilo rešitve, pomrli so drug za drugim.

RAZNE VESTI

POSREDOVALNICE ZA DELO IZZEMAJO BREZPOSELCE Z RAZNIMI ZVIJACAMI.

Precej predstojnikov privatnih posredovalnic za delo sodi pred sodišče.

New York, N. Y. — Komisija, ki preiskuje privatne posredovalnice za delo, je naletela na pravo grozno jamo. Priče pripovedujejo o največjih zvižajah, ki bi delale čast največjim velikomestnim kozakom, da oskubijo siromašne brezposelne delavce za zadnje cente, ki jih imajo še v žepu.

Zelo v navadi je zvižaja, da se vodja privatne posredovalnice poslužuje telefona in pozove svojega slamatnega delodajalca, ki je njegov dogovorjeni pajdaš. Vpraša ga, če ima delo za eno ali več oseb, slamatni delodajalec odgovori: "da". Tedaj ta posredovalec za delo vzame pristojbino in ga pošlje na delo. Ko pride tje, pa mu na slamatni delodajalec pove, da si mora takoj nabaviti uniforme. Ako nima uniforme, ne more nastopiti službe. Brezposelni delavec nima denarja, da si kupi uniforme. In tako izgubi vso pristojbino, kajti slamatni delodajalec mu po nekaj urah pove, da ga ne more obdržati v službi, ker si ne more kupiti uniforme.

To je navadna velekozaška poteza.

RUDARJI NA POLJU TRDEGA PREMOMA SE VRNILI NA DELO PO KRATKI STAVKI.

Stavka je trajala le deset dni.

Scranton, Pa. — Rudarji, ki so delali pri Glen Alden kompaniji v premožnostni Diamond, so se po desetdnevni stavki vrnili na delo. Stavka je nastala, ker kompanija ni hotela priznati nove rudarske organizacije Anthracite Miners Union. Ta organizacija se je rodila iz gibanja proti distriktnemu predsedniku Cappellinju, katerega so komunisti priporočali kot naprednjaka, ki že navije uro John L. Lewis, predsedniku rudarske organizacije. Cappellini se je po izvolitvi distriktnega predsednika izkazal še za večjega nazadnjaka kot Lewis.

Cappellini je trdovratno podpiral stari nazadnjaški kontraktorski sistem, kateremu je bila večina rudarjev nasprotna. Ta trdovratnost je povzročila, da se je pričelo vopno gibanje proti Cappellinju najprvo v organizaciji in sicer v prvem distriktu rudarske organizacije in na to se je ustanovila nova organizacija, ki je izvolila za prvi distrikt rudarske organizacije popolnoma nove odbornike.

Rudarji so trikrat glasovali, preden so se vrnili na delo. Dvakrat je bila večina, da ne prično z delom, tretjič so pa glasovali, da se vrnejo na delo.

Zadušila s plinom štiri otroke in sebe.

Minneapolis, Minn., 7. nov. — Bolniška strežnica in štiri otroci so bili večer večer najdeni mrtvi, ko se je vrnil z dela Herbert Moreau, oče otrok, na svoj dom. Bolniška strežnica Violetta Hultberg in otroci so ležali na tleh v kuhinji, ki je bila napolnjena s plinom.

Moreau se je pred par meseci ločil od svoje žene in se je mislil poročiti s Hultbergovo, ki se je strastno zaljubila vanj, toda njeni starši so ji odvetovali poroko. To jo je tako užalostilo, da je v obupu izvršila grozno dejanje. V pisnu, ki ga je naslovljena na Moreaua, ga prosi, naj ji oprost, kar je storila.

Opija predloga v Arkansasu prodira.

Little Rock, Ark. — Predloga proti poučevanju evolucije v javnih šolah, ki je izzvala znano afero ateista Charlesa Smitha, ima po prvih poročilih večino. V 90 volilnih okrajih izmed 2018 v državi je predloga dobila 2298 glasov in 1435 glasov je proti predlogi.

Filmski igralce obsojena radi umora svoje žene.

Los Angeles, Cal. — John A. Wood, filmski igralec, je bil obsojen na došmrtno ječo radi umora svoje žene, ki ga je izvršil pred par tedni.

Časi se izpramljajo že od nekodaj

Ljudje pa v njih.

Washington, D. C. — Senatorju Borahu se je nekaj pripetilo, ko se je vrnil v Washington s predsedniške kampanje, česar ni pričakoval. Dva časniki sta ga čistila brez krtac zaradi njegove zaupne kritike, ki jo je podajal, kadar je obdržal konferenco s časniki zadnja štiri leta.

Ta časnikarja sta Paul Anderson od dnevnika "St. Louis Post-Dispatch" in Elliot Thurston od dnevnika "New York World".

Povedala sta mu v obraz, da je izdal vsak princip, glede katerega se je tako obnašal, da sta časnikarja verjela, da ga podpira in zagovarja. Borah je igral nevedneža in vpraševal, kako je to storil.

Se pred enim letom je Borah podpiral gibanje, da Norris postane predsednik. Govoril je o trdem boju naprednega elementa proti stari gardi v republikanski stranki. Dal se je siliti v skupni z LaFollettom, Norrisem, Frazierjem, Nyem, Brookhartom in drugimi. Norčeval se je iz Hooverja, Coolidgea, Mellonja in drugih takih. V mesecu maju se je pa naenkrat spreobrnil in je postal zagovornik Hooverja. V mesecu juniju je postal regularen republikanec, v mesecu septembru je pa že bil v najboljši skupini stare garde, ki je z govori posrejala v predsedniško kampanjo.

DELAVCI V KAVČUKARNAH NA STAVKI PROTI ZNIZANJU MEZDE.

Policija že stoji okoli kavčukarne, ker je mestna uprava po svoje "neprijetna" v delavskih stankah.

Boston, Mass. — Dve sto delavcev in delavk je zastavkalo v tovarni Cambridge Rubber kompanije proti znižanju mezde za osem odstotkov. Delavci so imeli takoj priliko se prepričati, kaj imajo pričakovati dobrega ako izvolijo dne 6. novembra v javne urade in zakonodajne zastope "dobre prijatelje," ki nastopajo kot kandidati v starih strankah: demokratični in republikanski. Policija je takoj razpostavila straže okoli tovarne in aretirala delavce in delavke, ki so bili na stavkovni straži.

Superintendent je pa šel pred tovarno in napravil nagovor na stavkarje. Vabil in rotil jih je, naj se vrnejo na delo in naj nikar ne poslušajo agitatorjev, ki niso drugega kot navadni nezadovoljenci, ki niso z ničemer zadovoljni. Uspeha s svojim nagovorom ni imel. Saj videti ga ni bilo.

Stoletniki na volišču.

Washington, D. C. — Okrog ducat stoletnih starcev in stark širom Amerike je v terek volilo. Izredno lepo vreme po večjem delu dežele je izvabilo na dan volilce, ki že niso volili desetletja. Tako je v Springfieldu, Ill., 95-letna Maude Powell zdaj prvič volila. Dva Lincolnova volilca, ki sta prvič volila leta 1860 — eden je star 99 let in drugi 96 — sta tudi letos volila, eden Smitha in drugi Hooverja. Najstarejši volilec v Ameriki je nedvomno 115-letni Tom Sloan v Guthrie, Okla. Volil je Smitha.

Butlegarska vojna.

Chicago. — Affio Fricano, star 36 let, je bil v terek ubit pred svojo hišo, 2445 N. Racine ave., ko je stal poleg avtomobila. Ubili so ga trije moški, ki so pridrveli v avtomobilu in oddali več streliv nanj. — Fricano je bil znan butlegar in je bil že parkrat kaznovan radi kršitve prohibicije. Policija, ki je uvedla preiskavo, je našla več galon alkohola in opremo za kuhanje žganja v njegovem stanovanju.

Sleparja obsojena v zapor.

Los Angeles, Cal. — S. C. Lewis in Jacob Berman sta bila obsojena na tukajšnjem zveznem distriktnem sodišču vsak na sedem let zapore radi raznih sleparij, ki sta jih napravila, ko sta prodajala delnice neke ojne družbe.

Čenitve prebivalstva ameriških mest

Statistični urad (Census Bureau) trgovinskega departmanta je objavil čenitve o številu prebivalstva ameriških mest čez 30.000 prebivalcev. Čenitev se oзира na prebivalstvo, kakršno je bilo 1. junija 1928. Te čenitve se nanašajo na domnevo, da je prebivalstvo dotičnega mesta rastle vsako leto v istem razmerju, kakor v desetletju 1910-1920. Kjerkoli se je l. 1925 vršilo državno ljudske štetje, se čenitev oзира na to štetje za svojo čenitev naraslega prebivalstva. Čenitev jemlje tudi v poštev tudi one slučaje, kjer je bilo ozemlje mesta razširjeno ali omejeno. Kjerkoli je bilo razloga verjeti, da valed posebnih okolščin taka čenitev ne odgovarja približno dejanskemu stanju ali tam, kjer je bilo že poprejšnji popismanje prebivalstva, ni statistični urad napravil nikakih čenitev.

Po teh čenitvah je prebivalstvo mesta New York naraslo na 6,017,500. Izmed peterico mestnih predelov (borough) je dne 1. julija 1928 Brooklyn imel 2,308,500 prebivalcev, Manhattan 1,722,000, Bronx 951,900, Queens 854,000 in Staten Island 150,700.

Prebivalstvo mesta Chicago, drugega ameriškega mesta, je v osmih letih naraslo od 2,701,700 na 3,157,400. Prebivalstvo Philadelphije je naraslo na 2,084,200 in Detroit na 1,378,000. Cleveland je prvi v zgodovini stopil v red milijonskih mest, kajti prebivalstvo se je povečalo od 796,800 na 1,010,300.

Izmed drugih ameriških vele-mest ima St. Louis, Mo., 848,000 prebivalcev po tej čenitvi, Baltimore 830,000, Boston 799,200, Pittsburgh 678,800, San Francisco 585,300, Los Angeles 576,673 (v l. 1920, za 1928 ni čenitve), Buffalo 556,800, Washington, D. C., 552,000, Milwaukee 544,200, Newark, N. J., 473,000, Minneapolis 455,900, New Orleans 429,400, Cincinnati 413,700, Kansas City 391,000, Indianapolis 382,400, Louisville 329,400, Rochester, N. Y., 328,200, Jersey City, N. J., 324,700 in Toledo, O., 313,200.

Nune na volišču v Chicagu.

Chicago. — Prvič, odkar imajo žene volilno pravico, so letos nune volile v Chicagu. Listi poročajo o dolgih vrstah nun, ki so v svojih črnih haljah stale pred volilnimi prostori v bližini samostanov. Razume se, zakaj so nune letos volile!

Trije brezposelni delavci se obesili na volilni dan. Chicago. — Medtem ko so v terek ameriški delavci večinoma odobrili republikansko "prosperteto", so trije brezposelni delavci v Chicagu kar v enem dnevu izvršili samomor. Val trije — kakor da so se zmenili — so se obesili v svojih stanovanjih. Samomorilci so: Frederick Lind, Axel Johnson in David Clacker.

IZVEDETI ŽELIM

kje se nahaja moj brat Bernard Andrejčič, star 25 let, kateri je še pred 8 leti neznan ko isgrinil iz Radley, Kans. Čitatelj tega lista prosim, ako je kateremu znano kje je, da mi to naznani, zakar dam \$5.00 nagrade, ako bo pa slučajno to sam čital naj se javi svoji sestri na naslov: Miss Mamie Andrejčič, 15329 Parkside Ave., Detroit, Mich. (Adv.)

ITALIJANSKE HARMONIKE

Mi izdelujemo in importiramo vse vrste harmonik in drugih glasbenih orodij. Italijanske harmonike sveta. Dopolnimo in popravimo vse vrste harmonik. Naša cena je nižja od vseh drugih izdelovalcev. Brezplačno poskusi na harmoniki našim kupcem. Pišite po brezplačni katalog. RUATTA BERNELLI & CO. 1614 Blue Island Ave. Dept. 16, Chicago, Ill.

Oslabela in nervozna valed influence.

Ker je naša zdravila, katere ji je povzročilo zdravje in moč, deli Mrs. D. G. Lowry, Milton, Pa., da se tudi drugi okoristijo s njeno izkušnjo. Ona pravi: "Influence me je tako oslabila, da sem komaj opravljala hišna dela in vasa zdravila mi niso pomagala. Zato sem jemale Nuga-Tone in sedaj se počutim, kakor bi bila zdrava. Zdravje imam, kajti sem si kupila Nuga-Tone in v resnici finu zdravilo in ga priporočam vsakomur." Nuga-Tone je resnično velika pomoč za trpeče ženske. Ono je dala novo zdravje in moč milijonom oseb. Izkušnja apiti in prebavi, odpravi ledvične, močne in ledvične neudržnosti, kronične zaprtje, otekle oči, glavobole in vseh drugih bolečin. Kupite svo steklenico že danes — ter si izboljšate zdravje in pridobite novo moč. Nuga-Tone lahko kupite v vsaki trgovini, kjer prodajajo zdravila. Ako ga trgovina nima v zalogi, naj ga vam naroči od našega sklada zdravil. (Adv.)

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov, ter imena in naslove odstopnih, črtnih in izgubljenih članov naznaniti upravnstvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za podiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku, ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da valed pošljete na našo zeto pripravljene listine vse naslove upravnstva Prosvete posebej. Pri vsaki spremembi naslove upravnstva Prosvete posebej. Pri vsaki spremembi naslove naj se valed omeni stari in novi naslov. Upravištvo ljudsko spela, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Philip Godina, upravitelj.



VELIKI BOŽIČNI IZLET v JUGOSLAVIJO

Praznično božično praznike v stari domovini in pridružite se temu izletu na lepem ekspresnem parniku

AQUITANIA 5. DECEMBRA

Ta izlet je pod vodstvom gosp. S. Vukovića, iz našega urada v New Yorku, kateri bo za vas opravil vse formalnosti na potu, kakor tudi skrbel za prtljago, železniške vožnje listke, itd., ter vas s tem reši vseh tedaj na potovanju.

DRUGI BOŽIČNI IZLET Berengaria 14. decembra

pod vodstvom gosp. A. Markusa, iz našega urada v New Yorku.

Zavarujte si svojo rezervacijo takoj za dobro posteljo v privatni kabini, kjer je prostora za 2 do 4 osebe.

Vprašajte kateregakoli zastopnika Cunard proge, ali pa pišite naravnost

CUNARD LINE
316 N. Michigan Ave. Chicago, Ill.

PROKLETE POLICE

Po borovski veri je Veliki Šmaran tako velik praznik, da kača ne sme ležati na tleh, ampak se splazi na drevo in preždi na veji ves dan. Mali Šmaran je pa še sveteljši in kača se ne zadovolji z vejo, temveč se splazi prav v vrh in časti tam ves dan Boga. Čim više je stvar, tem bliže je po svojih mislih Bogu in ni čudno, da človek želi samo v višine. In posebno turisti in še posebej na Mali in Veliki Šmaran, ki sta turistična največja praznika, posebno še, če padeta na soboto ali ponedeljek. Ob zagorski cerkvi globoko dolgi sredi samotne vasi pozvanja zvon komaj slišno, njegov glas poje med silnimi stenami snežnikov kakor pritaženo žuborenje ceter in človek stoji vrh gore in se pogovarja naravnost z Bogom.

Da ni vere, da ni zaradi nje kazni božje! Borovski Krjavci, rajniki Libet, je vedno dvomil o krščanstvu naših turistov in jih je metal sistematično v oni predel, kjer je jok in škripanje z zobmi. Ne vem, če je imel prav, ker se je v zadnjem času turistem vtihotali tudi v cerkvene liste. A toliko vem, da je bil Libet čestit mož in filozof, ki so mu bili vsi naravni in nadnaravni zakoni igrači. In se je smejal, ko sem ga vprašal o Prokletih policah in o poti, ki bi me varno privedla na vrh. Čudno me je pogledal in se je trkiral prekrižal, ko se je obrnil od mene in godrnjal hitel v vas. Šmarno solnce, šmarno nebo in

šmarne planine imajo svojo moč in ni je sile, ki bi mogla človeka odvrniti od poti. Šmarne posmi pojo goraki potoki in studenci, ki se z zvonomiki pesmimi kotajo v dolino. In bele gore so odete v modrikaste šmarne halje in strme v daljne visočine, kakor da so zamaknjene v nebo in v deviški praznik, ki se obhaja tam gori. In proklete police nad Borovsko vasio — danes ni na njih nič divjega in strašnega, ki te navdaje druge dni, če jih gledaš nizko iz doline. V tiho dražest, v neizraženo krotkost so zavite, kakor da te na šmarni dan prosijo oproščenja za vse težke misli, ki si jih misliš zaradi njih.

V rosinh gozdovih nad Babo in nad Jasno ne poje več ptic, samo enkrat začeblija nekje za zorami samotna sinica. Vonj po smoli, po rušju, ciklajah in tudi po planinah, ki iztezajo visoko gori plekaste glave naravnost v nebo. In steza se više po goščavi, vzpenja se navzgor, akače preko mrtvih jarkov, zapleta se med gosto rušje in hrope po mokri strmini in se plazi pod krivenčastimi hlabami po listju in med hinavskimi skalami, pokritimi z opolzkim listjem. In višje, vedno višje — pa preneha med rušjem, med striclim, zobatim skalovjem in ne veš, ne kam ne kod.

Globok, strm jarek zija pod tabo in škriči navzgor, kjer strme nate ostro zasekane stene Prokletih polic, ki so vse ožarjene od šmarnega solca. Na drugi strani zopet jarek in lačes prosta in mesta, da bi se prerinili navzgor med temi razvalinami

gorkega sveta. In ti ne preostaja drugega, kakor da se spuštaš v jarek in plezaš od dolgočasne do dolgočasne police celo uro, vso večnost, in si šele pod steno, ki štrli v nebo kakor da je nagnjena proti dolini. Sneg se sveti tam v senci, kamor solnce ne posije nikoli; široka poklina zeva nad tabo in jo motri in mislija, da bo kakor nalašč za plezanje. In se spušta vanjo in se smeje ljudem in borovskim pastirjem, ki so razglasili Proklete police za nepremagljive a ne vedo, da so prav na šmarni dan nedolžne in ustrezljive.

Široka poklina se strne ozko, ozko in se zapre nad tabo, da se ne moreš nikamor več prijeti. In moraš nazaj in pod stenami, da prideš do drugega jarka, ne daleč od skrivljenega hrbta; onkraj njega se srebrni tihotni svet Špikovega in Lipnega kraljeva. In se spenjaš po ozkih policah, zaganjaš se po hrapavih stenah, a poti ne najdeš nikjer in si vedno bolj prepričan, da je ta svet proklet a ne od ljudi, ampak od Boga samega. Zarizenega turista je sram samoga sebe, sram lastne nemoči, a vendar se mora v onemogli jezi vračati z vsake stene.

Še je jarek tu, še je ozka poklina, ki škriči med gladkimi stenami. Pustim nahrbtnik in palico na snegu in se dvigam od škrobe do škrobe. Solnce se je premaknilo do pišenske soteske, vas dolgi za prodrom gori v njegovih žarkih in zvonoji pozvanja. Visoko nad pečjo se podi tropa divjih koz in vale kamenje v globčino. Tesno ob steni le-

zem kvišku kakor mravlja, a vendar sem že visoko v steni in kakor praznično srebro se gleda name regljati vrh. Siv našopirjen jastreb se zaletava tam na levi strani in vrešči, vrešči. Gotovo je njegovo gnezdo prav v bližini. Poklina se razmakne in obsejda na široki polici. Blizu je še vrh, da bi ga dosegel s tremi rokami. A stena in skala sta opolzka, komaj se noge še zdržujejo na strmini, a volja žene človeka naprej, da prepleza še teh kratkih sto in dvesto metrov.

A sam ne ve ali bi bil potres, ali je resnično gora oživila in ga pahnla od sebe. In bliskoma drvi navzdol in lovi krčevito z rokami okrog sebe, da bi zagrabil za kako trdo stvar in se zadržal, a je ni nikjer. Šele globoko dol ob poklini obvisi — raztrgan, potolčen in napol živ. Šele z zmurnjenim snegom si popravi glavo, da more spet misliti in iskati poti, ki ga varno privede v dolino.

Proklete police so neznane in velik problem. A naj je rešuje, kdor hoče — jaz ga že ne bom nikoli več, ker vem, da nimajo smisla in spoštovanja do šmarne dne in do šmarne človeške volje, pa naj se še tako amehlija jo v zapeljivem šmarnem razpoloženju. — Jos. Vandro.

ZOPET V NAŠI SREDINI.



New York, N. Y. (F. L. P. A.) Monsieur Felix Lachesnez-Heude, glavni prevoznik upravitelj French Linije se je ravno kar povrnil nazaj v New York, po obisku vseh zastopnikov naše družbe v osrednjem delu Evrope.

Mr. Lachesnez je zelo optimističen v pogledu bodočega prometa, takorekoč, ampak resnično, nas je obvestil, da je Francoska družba se odločila za velik gradnjaški program in namestila napraviti nekaj najhitrejših in največjih parnikov na svetu.

Mr. Lachesnez, namerava v kratkem posetiti vse zastopnike Francoske parobrodniške družbe skozi v Združenih državah in v Kanadi. (Adv.)

ZENITVENA PONUDBA.

Slovenec star 48 let se želi seznaniti s Slovenko ali Hrvatico v starosti od 30 do 40 let v svrhu ženitve. Tudi vdova z enim otrokom ni izvzeta ali pa divranska. Katere veselji naj mi piše in naj priloži svojo sliko. Ako je ne veseli močitev lahko služi pri nas. Plača po dogovoru. Jaz sem sam in brez otrok. Vsa pisma pošljite na naslov: Star Fant, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. —(Adv.)

SEST DNI PREKO OCEANA

Najhitrejša in najbolj udobna pot za potovanje na evropskih parnikih.

Paris, 30. nov. - 7. dec. (Ob potu.)

Paris, 30. nov. - 17. dec. (Ob potu.)

Najhitrejša pot po svetovni. Vseboje v postojnih kabinih, v vseh modernih udobnostih. — Pijeta in slava francoske kuhinje. Iznosno nizke cene.

Vseboje hitrohodni postojni kabini in udobnosti. — Pijeta in slava francoske kuhinje. Iznosno nizke cene.

213 N. Michigan Ave. Chicago, Ill.

PRIPRAVTE SE ZA BOLJŠO BODOČNOST — POSTANITE BRIVCE

MOLLEN COLLEGE 312 N. State St. Chicago, Ill.

Agitirajte za "Prosveto"

Na zlati poroki.

Srečen mož, ki praznuje s svojo boljšo polovico zlati poroki, pravi. Vsa leta sva se samo enkrat prepirala. In takrat sem zasnil smrečo, ki je zdaj že debela smreka.

— Vražja strela! Zakaj nisem prišel jaz na to pametno idejo? — se oglasi gost. — Kajne, stara, zdaj bi imela že velik gozd.

Med modernimi izobraženci.

— Ta nesramnež te je ozmerjal, češ da si perverzen individuj, pa ga nisi pozval na odgovor?

— Počakaj, jutri obračunam z njim. Moram najprej pogledati v leksikonu, kaj to pomeni.

Vrten kmet.

Prišel je neki kmet na pošto in brzojavil svojemu prijatelju v N. Uradnica mu je za brzojavko računala 20 Din.

— Kako to računate? — je vprašal kmet.

— Pristojbina za brzojavko znaša 10 Din, a pristojbina za slo, ki ponese brzojavko, 10 Din.

— Hm, je menil kmet, — čakajte, pisal bom svojemu prijatelju, naj pride sam po brzojavko.

Stara prijateljca.

— Čestitam, da si se tako srečno zaročil. Svarim te pa, da ne boš govoril v spanju, sicer dobi tvoja žena takoj tehten razlog za ločitev.

Se ne bo uresničilo.

Osemletni deček je peljal svojega brata po cesti. Bratec je celo pot neznožno kričal. Pred nekostilno sta oba obstala. Kričanje seveda ni ponehalo. Kostilničar skoči jezno na cesto, zgrabi mladega fantka za ušesa in zavpije: "Če ne boš tiho, te bom celega anedel." Deček je še močnejše zajokal. Njegov bratec pa je odvrnil gostilničarju: "Če pogledate v njegove hlače, ga že ne boste mogli snesti..."

Dobro ga je zavrnil.

Častnik francoske garde je dejal častniku švicarske garde: — Vi se borite za denar, mi pa za čast. — Vsak se bori za to, kar mu manjka, — se je odrezal švicar.

NAJVEČJA RAZPORAJA V ZGODOVINI, KAKORŠNE DO DANES SE NI BIL

20 komadov zlatnine; med temi je ura kukavica, vreme naka bilica, in krasno pozlačena, prvovrstna železnika žepna ura. Prava vrednost je \$35.00, med tem ko je naša znana cena le \$9.95.



1. Krasna, iz starega kroja impetirana ura — kuhavica, krasno izdelana iz orovnega lesa, s finim koleškom. Kade pravi čas in krasna vanki hito.
2. Ena prvovrstna, pozlačena naravna igla, s vdelanim dragim kamenjem.
3. Ena pozlačena sponka za kravato.
4. Brilna srebrna okrogla ura s finim koleškom.
5. Fantastična, avtomatska ura s finim koleškom.
6. Ženska sponka ura, lepo izdelana s finim vdelanim traktom in s srebrno sponko.
7. Dva para finih pozlačenih sponk za kravato.
8. Prvovrstni sponkajnik (Fountain Pen) s 14 k. zlatim peresom.
9. Krasna s finim koleškom ura, kade pravi čas, s vdelanim dragim kamenjem. Ta ura ima vdelano ali francosko krasotico. Je popolnoma natančna in sramotljiva.
10. Prava impetirana vreme naka bilica, s podoben modro in črno, ki napove vreme v naprej od 8 do 24 ur. Ako bo deževalo se pokaže modra s črtnico; če bo pa lepo vreme, tedaj se pokaže črna. Ima tudi toplomer.
11. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
12. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
13. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
14. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
15. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
16. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
17. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
18. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
19. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.
20. Krasna avtomatska ura, s finim koleškom.

HOME MAIL ORDER CO.

673 W. Madison Street, Dept. 42, Canal Sta., Chicago, Ill.

Znižana cena knjig Književne Matice S. N. P. J.

Sedaj je prilika, bratje in sestre, da si vsakdo lahko naroči eno ali več knjig po zelo nizki ceni. Knjige so dobre, poučne in moralne bi jih imeli v vsaki hiši.

AMERIŠKI SLOVENCİ—ta knjiga obsega 632 strani in mnogo krasnih zgodovinskih slik, je prijazna za čitanje in vam daje veliko pouka o zgodovini Amerike, ameriških Slovencev in naše S. N. P. Jednote. Knjiga vredna \$5.00—sedaj\$1.50

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—izvrstna poučna knjiga za učenje angleščine in raznimi drugimi pojasnili, vredna \$2.00—sedaj50c

ZAKON BIOGENEZIJE—ta knjiga pojasnjuje splošni razvoj in naravne zakone, vsebuje veliko poučnega za vsakega človeka, vredna \$1.50—sedaj50c

PATER MALAVENTURA V KABARETU—povest iz življenja ameriških frantičkanov in doživljaj rojaka, vsebuje precej slik, vredna \$1.50—sedaj50c

ZAJEDALCI—povest in slika skritega življenja slovenskih delavcev v Ameriki, vredna \$1.75—sedaj50c

JIMMIE HIGGINS—zanimiva in krasna povest, spisal dobroznani pisatelj Upton Sinclair, poslovenil I. Molek, vredna \$1.00—sedaj50c

"HRBTENICA"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mekko vezana, stane samo10c

"INFORMATOR"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za člane—stane samo10c

Ta znana cena je veljavna od 1. novembra 1923 pa do 1. aprila 1924. Održite ta listek, priložite potrebno svoto v pismo in pošljite na Prosveto.

PROSVETA, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Priloženo vam pošljim svoto \$..... kot naročilo za sledeče knjige:

Knjige pošljite na naslov: Ime..... Naslov..... Mesto..... Država.....

Priloženo vam pošljem tudi naročnino za list Prosveta svoto \$..... Člani S. N. P. J. plačajo za celo leto \$4.80, za pol leta \$2.40 in ne člani pa \$6.00 oziroma \$3.00 za naročnino. (To velja izven Chicago, Cicero in inozemske države.)

Naročila za knjige in za naročnino lahko pošljete denar v registriranem pismu, money order, ali poštne znamke na naslov Prosveta.

Ivan Albrecht:

TRI KOROŠKE

Tako je prišlo kakor je moralo priti. Semblilja je odšla križemsvet, a vendar ne praznih rok. Ko je odhajala, je nesla culico s seboj, in kralj je že hotel poslati za njo, ker je bil radoveden, kaj si je vzela njegova postranska hči za spomin. Ali kraljica je bila preveč vesela, ko je bila zdaj ta reč pri kralju, in se ji je za malo zdelo, da bi kralj koga pošiljal za takšno deklino.

"Kar pusti," je rekla kralju, "kar more nesti taka punčara, naj le nese!" Semblilja pa je šla s svojim malim tovorom na Koroško. Bila je čudno lepa in vrhu tega še tako domače oblečena, da je bila ljuba povsod, kamorkoli je prišla.

Ko se je kralj kasneje zapletel v vojno in je hotel pogledati v tišto knjigo, kjer imajo kralji zapisane prihodnje reči, je bil ves iz sebe; kajti knjige ni bilo nikjer. Izgubil je vojsko in zemljo in je preminil tako, da so mu komaj še vrane krakale smrtno pesem. Knjigo njegovo pa je bila odnesla Semblilja, kraljeva postranska hči, da bo izpolnila prislogo mladočevanja. Hodila je iz kraja v kraj in je vse razodela in pojasnila ljudem, kar ji je bilo dano. Nobene reči ni prikrivala in ničesar ni ohranila zase. Tisti, ki so slišali njene besede, so jih sporočili dalje—in razodetje je rastlo iz roda v rod. Ko je potoke Semblilji čes, je ni bilo več, a smrti njene ni videlo nobeno človeško oko. Med svetnike ni zapisana in nikjer ni njenega imena. Le v srcih človeških živi in se predrami vselej takrat, kadar začne goreti prorokovanja. Tedaj pa je svetelja od svetnikov in ji tudi nihče ne reče drugače nego—sveta Semblilja.

II.

O kraljčini, ki je rodila penjana.

Tam, kjer se razprostira dandanašnje Gosposvetsko polje, je stalo v starih časih znamenito in močno mesto, kakršnega ni bilo devet desetlet naokrog. V mestu je prebival kralj, slaven zavoljo svoje silne močnatosti in sovražev vlad nenavadno trdega srca. Bil je tako okruten, da je za zabavo mendlal po nedolžnih otrocih, kadar je jездil na lov, in je počenjal še druge gorostasne reči. Kadar se mu je zahotelo, je pograbil najlepšo deklico v mestu in jo je rabil po svoji poljubnosti, ne da bi se potlej kaj zmenil za njeno sramoto.

Tako je bilo v mestu kljub vsej močnatosti, ki je vladala tam, vendar življenje silno trpko in težko. Tudi kralj ni imel postlane postelje baš na samih ročkah. Grizlo in mučilo ga je, da je ostal njegov zakon brez otrok. Sedem let je že trpela žena pod njegovo grozovitostjo in je brezupno objokovala svojo nesrečo ter je bila pripravljena na vse najhujše, kar more doleteti človeka na svetu. Kralj je bil namreč sklenil v svoji jezi, da spravi ženo zbog njene nerodovitnosti pod zemljo in si vzame drugo, da dobi vsaj naslednika s njo.

Vse je bilo že pripravljeno na smrt. Krvniki so stali in čakali kraljevega migljaja, kraljica pa je klečala v svoji sobi in je bila v mislih še bolj na onem negu na tem svetu. Tedaj pa je stopila neznansko lepa ženska pred njo: "Vatani br! in se obliči!"

Pomolila ji je krasno obleko, tako, ki se je prelivala v vseh mavričnih barvah in je bila vsekrizem pretkana s srebrom in zlatom in še z drugimi rečmi, ki jih rade gledajo človeške oči. Kraljica je strmela v prikazen in je trepetaje vprašala neznanke:

"Kdo si ti, da se ne bojiš jese kraljeve in hodiš k meni v tej uri?"

"Jaz sem žena, ki ni pod oblastjo tvojega moža!"

Po teh besedah jo je kraljica takoj spoznala in je dahnila:

"Zalika žena —"

Ta pa je razprostrla obleko pred njo in ji je naročila:

"Kadar te pozovejo v smrt, obleci to obleko in pojdi. In videla boš, da ga ni očesa človeškega, ki bi ostalo neomamljeno, in ne srca, ki bi se ne omečilo. Mesto z rabiljem pojdeš s kraljem. Ko bo molčala noč in bodo gorele zvezde v višinah neba, lezi k njemu, pa boš spočela in rodila, kadar poteče čas."

Zalika žena je izginila, kraljica pa je v trdni veri obleka čudovito obleko.

Pod večer je prišla straža ponjo. Ko pa so jo vojskači zagledali, jim je zatrepalo srce spričo njene lepote. Namesto da bi jo bili pozvali, kamor in kakor jim je naročil kralj, so drhte obstali pred njo in molčali. Zato je kraljica sama stopila proti njim in jih je prijazno vprašala:

"Kaj bi radi?"

Šele sedaj so se streznili toliko, da so se domislili kraljevega povelja, pa so odgovorili trepetaje:

"Kraljico, šeno našega gospoda."

Ona se je nasmehnila:

"Pojdimo torej, kakor vam je naročeno!"

Zdaj je bila prepričana o resničnosti vsega, kar je rekla zalika žena, in je z vedro samozavestjo stopila pred kralja.

Beseda je bila na jeziku, migljaj je bil pripravljen in kraljico bi objela smrt. Toda kralju je zastala roka in glas, in vsem, ki so videli prizor, je trepetala ena sama misel:

— "Lepa —"

Nazadnje se je oglašil kralj:

"Kar je bilo rečeno, ne bo storjeno."

In miglil je rabiljem in vojskačkom, da so odšli.

Ko sta bila s ženo sama, se je raztopil v sladkosti: "Ne zameri mi, srnica draga, ker te dosehmaj še nisem poznal. Glej, v mojih prsih še bije srce, vzemi ga v svoje prelepe roke!"

Kraljica se je nasmehnila ob takih besedah in se je v sru zahvaljevala zalik ženi za njeno skrivnostno pomoč. In bila je popolnoma na voljo možu, kakor ji je svetovala njena dobrotnica.

Ko se je prepričala o resničnosti spočetja, je povedala kralju novico in ga je tako razveselila s tem, da ji je dal najlepšo graščino v dar za spomin na ta dan.

Ko je povila dete, ki je bilo dekletce, je prišla zalika žena k sibelu in je napovedala:

"Kar rečem, je resnica! Taka bo, da joj prejši bo s njo. Kar bo vzrastlo iz nje, ne bo imelo človeške roke. Sama sebi v pogubo in staršem bo v zlo."

Kralj je v svoji silni nagli jezi mahnil s golim mečem proti govoreči, ali zasekal je v zrak. Zalika žene ni bilo nikjer in le temna, teška bojazn je ostala za njo.

Sedem dni je premišljeval trdosrdni kralj in ni pokazal svojega obraza človeškim očem. Osmi dan pa je prišel in zaukazal, da morajo prepejati deklico v najtemnejši grajski stolp in zadržati vsa vrata, kadar bo stara sedem let.

Kakor je bilo ukazano, tako se je zgodilo. Eno samo zamrznjeno okno je ostalo ubogemu otroku odprto. Tam skozi so ji od daleč metali hrano, govoriti pa ni smel nihče s njo.

Kadar je jездil kralj mimo, je nesrečna deklica mlo jokala:

(Dolga priredba) J. ALBRECHT